

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

II. ÚS 675/2024-13

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Petra Molnára a sudcov Ľuboša Szigetiho a Petra Straku (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľov [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], a [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], obaja [REDAKOVANÉ], zastúpených JUDr. Sabínou Šurinovou Barciovou, advokátkou, Pri kaštieli 387, Aleksince, proti postupu Krajského súdu v Nitre v konaní vedenom pod sp. zn. 8Co/27/2024 a jeho rozsudku č. k. 8Co/27/2024-170 zo 16. mája 2024 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľov a skutkový stav veci

1. Sťažovatelia sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 4. augusta 2024 domáhajú vyslovenia porušenia svojho základného práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a svojho práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd v záhlaví uvedeným rozsudkom krajského súdu. Navrhujú napadnutý rozsudok krajského súdu zrušiť a vec vrátiť krajskému súdu na ďalšie konanie. Navrhujú aj odklad vykonateľnosti napadnutého rozsudku krajského súdu do právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu o ich ústavnej sťažnosti.

2. Z ústavnej sťažnosti a k nej priložených príloh vyplýva nasledovný stav veci:

3. Žalobou, ktorá bola Okresnému súdu Nitra doručená 26. apríla 2023, sa sťažovatelia domáhali od žalovaných vrátenia rezervačného poplatku 3 000 eur z titulu bezdôvodného obohatenia, ktorý bol zaplatený z dôvodu uzatvorenej rezervačnej zmluvy zo 6. februára 2023 medzi sťažovateľmi ako záujemcami o kúpu bytu a žalovanými ako podielovými spoluvlastníkmi bytu. Dňa 3. apríla 2023 sťažovatelia odstúpili od rezervačnej zmluvy podľa § 49 a 50a Občianskeho zákonníka, keďže žalovaní porušili rezervačnú zmluvu tým, že byt ďalej preukázane ponúkali na predaj iným

záujemcom. Týmto sa podstatne zmenili okolnosti, z ktorých sťažovatelia vychádzali, a to do takej miery, že od nich nemožno spravodlivo požadovať uzatvorenie kúpnej zmluvy ohľadom bytu, ku ktorému si môžu uplatňovať práva aj ďalšie osoby. Dňa 24. apríla 2023 odstúpili od rezervačnej zmluvy aj žalovaní.

4. Rozsudkom okresného súdu č. k. 7C/83/2023-103 z 28. novembra 2023 bol rozhodnuté, že žalovaní sú povinní zaplatiť spoločne a nerozdielne sťažovateľom 3 000 eur s úrokom z omeškania vo výške 8,50 % ročne z tejto sumy od 31. mája 2023 do zaplataenia (výrok I), vo zvyšku bola žaloba zamietnutá (výrok II) a sťažovateľom bol spoločne a nerozdielne priznaný nárok na náhradu trov konania v rozsahu 100 % proti žalovaným (výrok III). Proti rozsudku okresného súdu žalovaní podali odvolanie, o ktorom bolo rozhodnuté napadnutým rozsudkom krajského súdu tak, že bol zmenený rozsudok okresného súdu a žaloba zamietnutá. Zároveň bol žalovaným spoločne a nerozdielne priznaný nárok na náhradu trov prvoinštančného a odvolacieho konania v rozsahu 100 %.

II.

Argumentácia sťažovateľov

5. Proti napadnutému rozsudku krajského súdu podali sťažovatelia túto ústavnú sťažnosť, v ktorej argumentujú:

6. Krajský súd neodôvodnil, z akého dôvodu sa svojím svojvoľným právnym názorom a nesprávnym právnym posúdením odklonil od zákonných ustanovení Občianskeho zákonníka, z akého dôvodu zmluvnými stranami dojednané odstúpné posúdil prekvapivo ako zmluvnú pokutu, t. j. ako úplne iný inštitút (zmluvné strany si nedojednávajú žiadnu zmluvnú pokutu). Postup krajského súdu preto možno považovať za nesprávny a za svojvoľnú aplikáciu a výklad práva. Krajský súd použil nový argument, ktorý ani žalovaní neuplatňovali ako procesnú obranu, a vyslovil nové právne posúdenie bez preskúmateľného odôvodnenia.

7. Odstúpenie sťažovateľov bolo vyhodnotené všeobecnými súdmi ako neplatné a odstúpenie žalovaných ako platné. Rezervačná zmluva bola vyhodnotená všeobecnými súdmi ako zmluva o budúcej kúpnej zmluve. Zmysel a účel právnej normy o bezdôvodnom obohatení tkvie v zásade vrátiť si zo zrušenej zmluvy (od počiatku) všetky prijaté plnenia v zmysle § 457 Občianskeho zákonníka. Zmluvné strany odstúpili od rezervačnej zmluvy, a preto sa zrušila od počiatku. Naďalej však sťažovatelia zastávajú názor, že od rezervačnej zmluvy odstúpili platne a že rezervačnú zmluvu nebolo možné subsumovať pod zmluvu o budúcej kúpnej zmluve z dôvodu absencie zákonom požadovaných náležitostí, ktoré ustanovujú Občiansky zákonník a zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 182/1993 Z. z. o vlastníctve bytov a nebytových priestorov znení neskorších predpisov.

8. Sťažovatelia boli úspešní v konaní pred okresným súdom a až odvolací súd žalobu zamietol z úplne iného (nového) dôvodu, ku ktorému sťažovatelia ani nemali možnosť sa relevantne vyjadriť a poukázať už na svoje skoršie tvrdenie o neplatnosti dotknutého sankčného zmluvného ustanovenia. V tejto veci sa vôbec nevykonávalo dokazovanie či právne posudzovanie vo vzťahu k zmluvnej pokute.

9. Sťažovatelia tiež konštatovali, že krajský nepostupoval v súlade s § 382 Civilným sporovým poriadkom. Ak by krajský súd upozornil sťažovateľov, že pre posúdenie sporu je rozhodujúce

ustanovenie o zmluvnej pokute a vyzval ich na vyjadrenie k danému ustanoveniu, tak by sťažovatelia poukazovali na neplatnosť dotknutého dojednania rezervačnej zmluvy a svoju procesnú obranu precíznejšie zamerali na tento inštitút. V rezervačnej zmluve je dotknutý inštitút nazvaný ako „odstupné“, ktorému sa okresný súd dostatočne venoval vo svojom meritórnom rozhodnutí. Sťažovatelia nemali dôvod predpokladať zmenu v právnom posúdení krajského súdu. V priebehu sporu pred okresným súdom pritom žalovaní ani len netvrdili, že v zmluve dojednané odstupné považujú za zmluvnú pokutu. Prvýkrát žalovaní argumentovali ohľadom zmluvnej pokuty až v odvolaní a aj to len pri poukazaní na zahraničnú rozhodovaciu prax pri sprostredkovateľských zmluvách. V zmysle § 366 Civilného sporového poriadku úplne nové tvrdenie o zmluvnej pokute nemalo byť pred krajským súdom vôbec pripustené ako prostriedok procesnej obrany žalovaných. Krajský súd zopakoval dokazovanie, hoci sám uvádza, že skutkový stav zistený okresným súdom je správny. Ak plánoval krajský súd zamietnuť žalobu len z dôvodu iného právneho posúdenia, vec mal vrátiť okresnému súdu na nové konanie a rozhodnutie.

10. Podľa sťažovateľov je právny a logický nezmysel tvrdiť, že žalovaní platne odstúpili od rezervačnej zmluvy (rezervačná zmluva sa teda zrušila od počiatku) a zároveň že žalovaní majú nárok na zmluvnú pokutu za nesplnenie obojstranného záväzku za nesplnenie povinnosti vyplývajúcej zo zaniknutej rezervačnej zmluvy zo strany žalobcov. Krajský súd sa tiež nevysporiadal s argumentom sťažovateľov, že rezervačný poplatok mal byť započítaný na kúpnu cenu v plnej výške. Keďže však k uzatvoreniu kúpnej zmluvy nedošlo a žalovaní od rezervačnej zmluvy platne odstúpili, nemajú preto žiadny právny základ na ponechanie si tohto rezervačného poplatku ani ako časti kúpnej ceny. Samí žalovaní tvrdili, že nie je sporné, že platne odstúpili od rezervačnej zmluvy. Práve žalovaní si nesplnili svoju povinnosť uzavrieť kúpnu zmluvu, a nie sťažovatelia (títo platne neodstúpili, a preto ešte mohli uzavrieť kúpnu zmluvu, keby neodstúpili od rezervačnej zmluvy práve žalovaní). Krajský súd vôbec neodôvodnil, ako dospel k úvahe, že len sťažovatelia neuzavreli kúpnu zmluvu, a ani ako dospel k tomu, že len sťažovatelia porušili povinnosť. Samotní žalovaní totiž nevyzvali sťažovateľov na uzavretie kúpnej zmluvy a ani nechceli, keďže sami platne odstúpili od rezervačnej zmluvy. Sťažovatelia sa tiež nestotožňujú s tvrdením krajského súdu, že sťažovatelia nespochybnili platnosť ustanovenia o sankcionovaní za neuzavretie kúpnej zmluvy. Sťažovatelia pritom túto námietku vzniesli už vo svojom vyjadrení k odporu žalovaných z 18. septembra 2023. Počas celého konania sťažovatelia tvrdili, že zotrvávajú na svojich písomných a ústnych podaniach, pričom tieto tvrdenia v priebehu sporu nijako nemenili.

11. Podľa názoru sťažovateľov nesprávnym procesným postupom zo strany krajského súdu došlo k porušeniu princípu kontradiktórnosti konania ako súčasť práva na spravodlivý proces. Napadnutý rozsudok krajského súdu sťažovatelia považujú za svojvoľný, zmätočný, nepreskúmateľný a v rozpore s princípom právnej istoty. Odôvodnenie napadnutého rozsudku krajského súdu sťažovatelia považujú za nedostatočné tak, aby bolo možné preskúmať jeho vecnú správnosť, pričom krajský súd tiež nesprávne vyhodnotil vykonané dôkazy.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

12. Ústavný súd ústavnú sťažnosť sťažovateľov predbežne prerokoval na neverejnom zasadnutí senátu ústavného súdu podľa § 56 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej

republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) a zisťoval, či ústavná sťažnosť obsahuje všeobecné náležitosti podania (§ 39 zákona o ústavnom súde), všeobecné náležitosti návrhu na začatie konania (§ 43 zákona o ústavnom súde), osobitné náležitosti ústavnej sťažnosti (§ 123, § 124 a § 132 ods. 1 a 2 zákona o ústavnom súde) a či nie sú dané dôvody na jej odmietnutie podľa § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

13. Ústavný súd uvádza, že v ústavnej sťažnosti sťažovatelia tvrdili, že „nemali podľa zákona možnosť podať žiadny opravný prostriedok (t. j. považujem za splnenú podmienku vyčerpania všetkých opravných prostriedkov), ktoré im zákon na ochranu ich základných práv a slobôd účinne poskytuje a na ktoré boli sťažovatelia oprávnení“. Daná konštatácia sťažovateľov však zjavne odporuje faktickému priebehu konania a ich procesným úkonom. Proti napadnutému rozsudku krajského súdu sťažovatelia totiž podali dovolanie podľa § 420 písm. f) Civilného sporového poriadku, čo ústavný súd zistil v súčinnosti s okresným súdom. Z lustrácie ústavného súdu tiež vyplýva, že sťažovatelia aj zaplatili súdny poplatok za dané dovolanie.

14. Ústavou vymedzená právomoc ústavnému súdu neumožňuje, aby nahrádzal rozhodovaciu činnosť (právomoc) všeobecných súdov, ak je založená zákonom alebo na základe zákona. Ústavný súd môže uplatniť svoju právomoc až vtedy, ak fyzická osoba alebo právnická osoba nemala inú ústavnú a zákonnú možnosť účinnej ochrany svojich práv. Ústava ani zákon o ústavnom súde nepripúšťajú, aby si sťažovateľ ako účastník konania zvolil medzi súdnymi orgánmi ochrany porušených základných práv a slobôd. Naopak, z čl. 127 ods. 1 ústavy jednoznačne vyplýva, že sťažovateľ predtým, ako požiada o ústavnú ochranu ústavný súd, musí vyčerpať všetky (iné) dostupné a účinné prostriedky ochrany svojich práv. Podľa stabilizovanej judikatúry ústavný súd nie je oprávnený poskytovať ochranu ústavnosti vo veciach, v ktorých sa sťažovateľ mohol (môže) domôcť ochrany svojich práv v konaní pred všeobecným súdom vlastnými, dovolenými a v danom prípade civilným procesným predpisom ustanovenými procesnými úkonmi (I. ÚS 161/02, I. ÚS 79/07).

15. Sťažovatelia podaním dovolania, ako aj podaním tejto ústavnej sťažnosti podľa čl. 127 ods. 1 ústavy vedome vytvorili stav, keď by o tej istej veci mali súbežne rozhodovať najvyšší súd ako súd dovolací a ústavný súd. V podmienkach právneho štátu, ktorý rešpektuje princíp právnej istoty, však takýto stav nie je ústavne aprobovateľný, pretože by tým mohlo dôjsť k vydaniu dvoch rozdielnych rozhodnutí. O ochrane v bode 1 uvedených práv sťažovateľov bude najprv teda rozhodovať najvyšší súd. Keďže právomoc najvyššieho súdu predchádza právomoci ústavného súdu, možno považovať podanie ústavnej sťažnosti ešte pred rozhodnutím dovolacieho súdu za predčasné.

16. Ústavný súd pripomína, že ústavná sťažnosť má byť podávaná až vtedy, ak sa sťažovateľ nemôže reálne domôcť ochrany svojich práv u ostatných orgánov verejnej moci. Postavenie ústavného súdu tak možno obrazne prirovnať k „záchrannej brzde“, ktorú je možné použiť až vtedy, ak zlyhajú všetky obvyklé a predvídané prostriedky na zabránenie vzniku hroziacej ujmy, teda zabránenie porušenia ústavných práv. Konanie o ústavnej sťažnosti však nie je a ani nemôže byť pomyselnou „skratkou“, ktorou by bolo možné obchádzať konanie už vedené, resp. ktoré môže byť vedené na návrh sťažovateľa pred inými orgánmi verejnej moci (IV. ÚS 68/2020, III. ÚS 415/2020, II. ÚS 559/2021, IV. ÚS 404/2022, II. ÚS 514/2022).

17. V týchto okolnostiach je nepochybne naplnená ústavná podmienka pre uplatnenie princípu subsidiarity podľa čl. 127 ods. 1 ústavy, čo ústavnému súdu „odníma“ právomoc konať a rozhodovať o ochrane v bode 1 uvedených práv sťažovateľov, k porušeniu ktorých malo dôjsť napadnutým rozsudkom krajského súdu. Z uvedených dôvodov ústavný súd ústavnú sťažnosť sťažovateľov odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. a) zákona o ústavnom súde pre nedostatok právomoci ústavného súdu na jej prerokovanie.

18. Keďže ústavná sťažnosť sťažovateľov bola odmietnutá ako celok už pri jej predbežnom prerokovaní, rozhodovanie o ich ďalších návrhoch v uvedenej veci stratilo opodstatnenie, preto sa nimi ústavný súd už nezaoberal.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 18. decembra 2024

Peter Molnár
predseda senátu